

LIMBAJUL MIMICO-GESTUAL, INSTRUMENT DE COMUNICARE ÎN EDUCAȚIA ELEVILOR SURZI ȘI HIPOACUZICI ÎN CADRUL CLASEI VIITORULUI

MIMIC-GESTURAL LANGUAGE, COMMUNICATION TOOL IN THE EDUCATION OF DEAF AND HARD OF HEARING STUDENTS IN THE CLASSROOM OF THE FUTUR

Gabriel ICHIM-RADU

Universitatea Pedagogică de Stat „ Ion Creangă ” din Chișinău, doctorand.

Președinte – Asociația Națională a Copiilor Surzi (ROMÂNIA)

E-mail: preotgabriel.78@gmail.com

CZU: 376.33

Rezumat

Oriunde există viață, trebuie să existe și comunicare, chiar dacă savanții nu i-au putut desluși în toate cazurile mecanismele. Prin firea sa relațională, omul, așadar și surdul, nu poate să nu comunice, el este structural o ființă comunicatională. Astfel, scopul propus în articol presupune cercetarea complexă a ideii de valoare și finalitate în educația surzilor în doctrina și normativitatea pedagogică, identificarea opiniilor și teoriilor existente, dar și examinarea naturii juridice a drepturilor deficienților de auz și de vorbire. În zilele noastre, educarea persoanelor deficiente de auz este o problemă destul de delicată nu doar în România, ci și în celelalte state ale lumii. Folosirea limbajului mimico-gestual în educație a trecut, odată cu trecerea anilor, printr-un amplu proces de dezvoltare, în contextul în care au luat ființă nenumărate școli speciale pentru persoanele deficiente de auz. De menționat este faptul că marea parte a unităților de învățământ speciale pentru persoanele deficiente de auz dispun de aparatură modernă, de ultimă generație, care contribuie într-un mod semnificativ la accentuarea procesului de educare a acestora.

Cuvinte-cheie: comunicare, limbajul mimico-gestual, elevi surzi, elevi hipoauzici, clasa viitorului

Abstract

Wherever there is life, there must also be communication, even if scientists have not always been able to unravel its mechanisms. By his relational nature, the mankind, therefore also the deaf, cannot not communicate, he is structurally a communicative being. Thus, the aim proposed in the article involves a complex research of the idea of value and finality in deaf education in pedagogical doctrine and normativity, the identification of existing opinions and theories, as well as the examination of the legal nature of the rights of the hearing and speech impaired. Nowadays, the education of deaf and hard of hearing people is a rather delicate issue not only in Romania but also in other countries of the world. The use of sign language in education has, over the years, gone through a broad process of development, in the context of which countless special schools for the hearing impaired have been established. It is worth mentioning that most of the special educational establishments for the hearing impaired are equipped with modern, state-of-the-art equipment, which contributes significantly to enhancing their education.

Keywords: *communication, mime-gesture language, deaf students, hearing impaired students, class of the future*

Preocuparea pentru subiect a fost dictată și de alte rațiuni ce privesc în esență, inevitabilul recurs la valorile culturale într-o epocă marcată de profunde schimbări legislative, cum este și cea pe care o traversează țara noastră. Astfel, scopul propus presupune cercetarea complexă a ideii de valoare și finalitate în educația surzilor în doctrina și normativitatea pedagogică, identificarea opiniilor și teoriilor existente, dar și examinarea naturii juridice a drepturilor deficienților de auz și de vorbire.

În cadrul procesului instructiv-educativ al elevului care prezintă deficiențe de auz, principala premisă de la care se pornește în abordarea acestui proces este următoarea: *structurile psihice ale deficienților de auz nu au o dezvoltare specifică, ci sunt numai retardate, în mod temporar, până când surzii își vor însuși limba astfel încât ea să devină instrument al gândirii și mijloc principal de comunicare.*

Limbajul mimico-gestual este utilizat în educație încă din anul 1760, când a fost deschisă prima școală pentru persoanele deficiente de auz în Scoția [1,p.21]. Odată cu trecerea timpului, au fost deschise și alte școli în mai multe state europene, printre care se numără Franța și Germania [1,p.21-39]. În România, prima școală pentru surzi a luat ființă în anul în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, în anul 1863, la București. În cadrul acestei școli s-a pus un deosebit accent pe metoda gestuală [2,p.121].

Organizația Națiunilor Unite a stabilit o serie de legi prin intermediul cărora persoanele deficiente de auz beneficiază de drepturi egale cu persoanele care nu prezintă astfel de deficiențe, printre aceste drepturi numărându-se o serie de principii, printre care se numără:

- principiul drepturilor egale;
- principiul egalizării șanselor în domeniul educației;
- principiul asigurării serviciilor de sprijin;
- principiul intervenției timpurii;
- principiul cooperării și parteneriatului.

În zilele noastre, educarea persoanelor deficiente de auz este o problemă destul de delicată nu doar în România, ci și în celelalte state ale lumii. Folosirea limbajului mimico-gestual în educație a trecut, odată cu trecerea anilor, printr-un amplu proces de dezvoltare, în contextul în care au luat ființă nenumărate școli speciale pentru persoanele deficiente de auz. De menționat este faptul că marea parte a unităților de învățământ speciale pentru persoanele deficiente de auz dispun de aparatură modernă, de ultimă generație, care contribuie într-un mod semnificativ la accentuarea procesului de educare a acestora.

În România, începând cu anul 1995, persoanele cu cerințe educaționale speciale beneficiază de un învățământ similar persoanelor care nu prezintă probleme de sănătate, acest lucru fiind posibil prin intermediul unei legi speciale prin intermediul căreia astfel de persoane beneficiază de un act educațional de calitate. În altă ordine de idei, copiii cu cerințe educaționale speciale beneficiază de nenumărate modalități de integrare școlară, respectiva lege introducând două modalități de școlarizare specială a copiilor care fac parte din CES:

-prima modalitate este reprezentată de grupele și clasele speciale organizate în cadrul unităților speciale;

-cea de-a doua modalitate specială este reprezentată de integrare directă a acestora în cadrul unităților școlare obișnuite.

Indiferent de problemele pe care le prezintă elevii, acestia trebuie să aibă dreptul la educație. Astfel, în cadrul școlii moderne apărut *școala pentru diversificare sau școala pentru fiecare*, fiecare copil beneficiind de un proces educațional calitativ. Ideea înființării acestor școli este reprezentată de faptul că pe teritoriul fiecărei țări există persoane diferite, care prezintă probleme diferite, comunități diferite și așa mai departe.

Una dintre formele de comunicare prin intermediul căreia fenomenul educațional ia amploare este comunicarea educațională sau pedagogică, aceasta având cel mai însemnat rol în cadrul acestui proces, indiferent de problemele pe care le întâmpină copiii. Comunicarea este un proces esențial în cadrul fenomenului educațional, prin intermediul acesteia copiii dezvoltându-și inteligența și caracterul. Profesorii au un rol foarte însemnat în acest sens, în condițiile în care trebuie să realizeze cu elevii un act de comunicare de specialitate.

Profesorul are un rol foarte însemnat în cadrul actului de comunicare, în sensul în care acesta trebuie să știe cum să comunice cu fiecare elev în parte, se prezintă o serie de expresii gestuale și de calitate, prin intermediul cărora copilul să poată înțelege mesajul transmis și se poate comunica mult mai bine cu respectivul cadru didactic.

Comunicare, indiferent de forma ei [3,p.1] este definită ca un amplu proces prin intermediul căreia sunt transmise o serie de informații importante. Principalele componente ale schemei de comunicare între două persoane sunt: *Emițătorul; codul; canalul de comunicare; mesajul; receptorul sau destinatarul; conexiunea inversă.*[3,p.130]

În cadrul procesului de educare al unei persoane cu deficiențe de auz, emițătorul este reprezentat de o persoană auzitoare, aici vine vorba de profesori, iar receptorul este reprezentat de persoana deficiența de auz, elevul. Comunicarea dintre emițător și receptor trebuie să fie dezvoltată, emițătorul punând un deosebit accent pe atenția asupra elevului în cadrul actului de comunicare.

Noțiunea de cod, o putem defini ca fiind definită ca fiind un amplu sistem de semne, semne care la rândul lor au o semnificație aparte. De cele mai multe ori, codul este reprezentat de limba, modalitatea de comunicare prin intermediul căreia profesorul comunică cu elevul. În altă ordine de idei, cunoașterea codului de către ambele părți este foarte importantă. În ceea ce privește cunoașterea codului în cadrul procesului educativ, profesorul care comunica cu elevii deficienți de auz stabilește un cont comun cu aceștia, cont pe care trebuie să-l stăpânească în cadrul actului de comunicare cu aceștia. În cadrul elevilor care prezintă deficiențe auditive, principalul cod comun este reprezentat de limbajul mimico-gestual, limbajul pe care aceștia îl folosesc pentru a comunica.

Imposibil de omis este faptul că profesorul trebuie să cunoască limbajul mimico-gestual în totalitate, indiferent că este vorba despre gramatica acestui tip de limbaj sau despre utilizarea semnelor în cadrul actului de comunicare cu elevii deficienți de auz. Folosirea în paralel a limbajului mimico-gestual și a limbajului verbal este cea mai bună cale prin intermediul căreia comunicarea didactică realizată poate da rezultate semnificative.

În ceea ce privește canalul de comunicare, acesta reprezintă modalitatea prin intermediul căreia este realizat actul de comunicare. În cadrul actului de comunicare realizat între persoanele care nu prezintă deficiențe auditive, codul este transmis prin intermediul

limbajului, adică pe cale auditivă, iar prin intermediul vizual sunt transmise o serie de elemente auxiliare printre care se numără mimica, precum și gesticulația.

În ceea ce privește actul de comunicare realizată între profesor auzitor și elevii deficienți de auz, codul este transmis în totalitate prin intermediul căii vizuale, profesorul încercând pe cât posibil să aplice elemente auxiliare cât mai concise, în vederea înțelegerii mesajului transmis de către aceștia, dar și a realizării unui act de comunicare calitativ. De asemenea, există câteva cazuri în care comunicarea dintre profesorul care nu prezintă deficiențe auditive și elevii cu deficiențe de auz, este realizată prin intermediul unei componente auditive, asta în cazul în care elevii deficienți de auz înregistrează un proces educativ în ceea ce privește formarea limbajului.

O altă componentă a schemei de comunicare între două persoane este mesajul [3,p.131]. În ceea ce privește înțelegerea acestuia, în unele cazuri ideea principală transmisă poate avea un alt înțeles. În ceea ce privește transmiterea mesajului către o persoană deficientă de auz, în cele mai multe cazuri respectiva persoană interpretează greșit mesajul primit. În cazul în care procesul de comunicare realizat între profesorul și elevul care prezintă deficiențe auditive nu evoluează, adică mesajul transmis de către profesor nu este interpretat corect, profesorul trebuie să prezinte o atenție deosebită în ceea ce privește transmiterea corectă a mesajului.

În ceea ce privește actul educațional și calitatea acesteia pentru persoanele deficiente de auz, profesorii trebuie să fie în permanență alături de elevii lor, ajutându-i pe aceștia prin intermediul tuturor mijloacelor să se dezvolte și să acumuleze cât mai multe cunoștințe. Imposibil de omis este faptul că la persoanele deficiente de auz *intuiția joacă un rol compensator*, prin intermediul acesteia elevii pot crea diferite imagini și ilustrații. De asemenea, în ceea ce privește calitatea procesului de învățământ, elevii deficienți de auz pot beneficia de o accentuare a acestui proces dacă în cadrul respectivei unități școlare, materialul intuitiv este dezvoltat. Când spunem material intuitiv, facem referire la desene, diverse ilustrații, diagrame, calculatoare, videoproiectoare, înregistrări și așa mai departe.

În cadrul activității de învățare elevul prezintă două tipuri de aspecte esențiale și anume:

-*aspectul informativ* este primul aspect fundamental care face referire la acumularea informațiilor de către elevi;

-*aspectul formativ* este cel de-al doilea aspect fundamental și face referire la dezvoltarea capacității elevilor.

În ceea ce privește procesul activității de învățare în cadrul elevilor cu deficiențe de auz, acesta este mai degrabă un proces exemplificator, în cadrul procesului demutizării elevului care prezintă deficiențe auditive și care poate acumula mai multe informații. Astfel, prin intermediul acumulării unei cantități mai mari de informații, acest proces are o contribuție semnificativă la formarea și dezvoltarea gândirii elevului deficient de auz. Pe lângă dezvoltarea și formarea procesului gândirii, acumularea unui număr cât mai mare de informații are o contribuție remarcabilă și asupra dezvoltării capacității acestuia de a gândi și de a rezolva anumite probleme.

Actul de învățare este reprezentat de trei caracteristici esențiale:

-*asimilarea faptelor* este prima caracteristică a actului de învățare, iar prin intermediul însușirii informației elevul prezintă un interes semnificativă pentru a înțelege în totalitate informația transmisă de către profesor;

-*înțelegerea* este cea de-a doua caracteristică a actului de învățare. De remarcat este faptul că persoanele deficiente de auz sunt foarte buni observatori, reușind să înțeleagă destul de ușor mesajul transmis.

-*prelucrarea informațiilor* este ultima caracteristică a actului de învățare. În ceea ce privește persoanele deficiente de auz, *conversiunea informației într-o formă nouă de organizare și percepția este un proces puțin prezent* [3,p.132].

În ceea ce privește dezvoltarea limbajului mimico-gestual în cadrul școlilor speciale pentru persoanele deficiente de auz, acesta nu a trecut printr-un proces de dezvoltare de-a lungul timpului, în condițiile în care acesta a început să fie utilizat în cadrul mai multor școli, iar ca o particularitate, în unele regiuni se punându-se un accent deosebit pe dactileme.

În ceea ce privește cursurile de pregătire pentru calificarea profesorilor surzi nu au suferit modificări semnificative. Sunt de părere că cei care au putere de decizie în învățământ ar trebui să ofere o atenție deosebită acestui limbaj, axându-se în principal pe calificarea profesorilor surzi, deoarece prin intermediul acestora elevii cu deficiențe de auz pot învăța într-un mod mult mai ușor și relaxant.

Procesul educației persoanelor deficiente de auz a avut și aspecte pozitive, unul dintre aceste aspecte fiind reprezentat de existența școlilor speciale cu acces la internet pentru copiii care prezintă deficiențe auditive. Din păcate, nu toți elevii care prezintă deficiențe auditive ajung să aibă parte de o experiență inovatoare în procesul de învățare în cadrul școlilor speciale în condițiile în care, atât la nivel național, cât și la nivel mondial, numărul persoanelor deficiente de auz este în creștere de la an la an. În România, Limba Semnelor Romane a devenit a II-a limbă oficială a României. Aduc ca argument Legea nr. 27/2020 privind limba semnelor române, text publicat în Monitorul Oficial, Partea I nr.258 din 30 martie 2020, intrată în vigoare de la data de 02 aprilie 2020 [4]. Conform celor menționate mai sus, devine pe filiera legislației europene și a legislației naționale, a II-a limbă obligatorie la nivel european și la nivel național [4]. Prin urmare, cine lucrează în instituții la relațiile cu publicul, trebuie să știe limbajul semnelor. Și viitorii magistrați, avocați, preoți, sau psihologi, trebuie să știe limbajul semnelor, pentru că, potențiali clienți pot fi și surdo-muții. Și viitorii medici trebuie să fie cunoscători ai acestui limbaj, pentru că potențiali pacienți pot fi și surdo-muții. Și exemplele ar putea continua: profesori, ingineri, personalul din IT, asistență socială, departamentul pregătirii personalului didactic, ... Elementul de inovație rezidă și în modul de analiză a valorilor educaționale în contextul integrării statelor într-o nouă ordine juridică, precum și abordarea și explicarea, dintr-o perspectivă diferită, a conceptului de „unitate în diversitate” a valorilor general-umane, drepturi egale și șanse egale și pentru persoanele cu diferite deficiențe cum ar fi cele de auz și de vorbire. De asemenea, menționez atenția acordată așezării valorilor la temeiul evoluției științelor educației, în perioadele marcate de profunde schimbări legislative și sublinierea necesității de a reconsidera importanța valorilor educaționale în contextul actual al adoptării de noi acte legislative în plan național.

BIBLIOGRAFIE

1. Erikson Per, *Istoria comunității surzilor*, Ed.Maiko,ISBN 978-973-7620-14-9.
2. Onu Constantin, *Comunicare și slujire prin limbajul mimico-gestual*, Pitești, Ed.Universității din Pitești, 2003, ISBN 973-690-095-9.
3. Barbu Florea, , *Limbajul gestual: comunicare și interpretare*,Ed. Lumen, Iași, 2011, ISBN 978-973-166-290-9.
4. Legea nr.27/2020 privind limba semnelor române publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.258 din 30 martie 2020, intrată în vigoare la 2 aprilie, 2020.